

← [Forrige artikel](#)

Anti

Kategori: [Anmeldelser](#)

Visninger: 234

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Rikke Alberg Peters & Jakob Bek-Thomsen

ANTI. Vaccinemodstandens historie

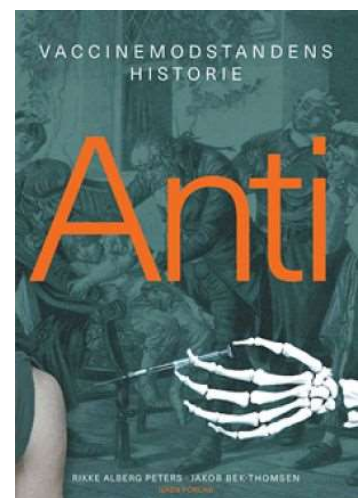
Gad. 256 sider, ill. 299,95 kr.

Af Poul Ulrich Jensen

Da coronapandemien, det verdensomspændende virusudbrud af SARS-CoV-2, ramte Danmark i foråret 2020, accepterede langt størstedelen af befolkningen, at regeringen greb til drastiske sanktioner for at begrænse smitten. Efter at den første chokbølge havde lagt sig, lød der imidlertid heftige protester mod både restriktioner og vaccineprogrammer, og spørgsmålet om tvang eller frihed kom på dagsordenen. I nogle tilfælde endte meningsforskellene i sammenstød mellem politi og demonstranter. I dagens Danmark kunne den voldsomme modstand virke næsten uforståelig, men et tilsvarende scenarie havde udspillet sig andre steder mange gange før gennem de seneste godt 200 år.

Historien om modstanden mod vaccination begyndte med kampen mod de tilbagevendende koppepidemier, der i løbet af 1700-tallet krævede utallige dødsopfre og efterlod de overlevende med vansirende ar og i nogle tilfælde blindhed. Den engelske læge Edward Jenner gjorde i 1790'erne den revolutionerende opdagelse, at indpodning med den mindre farlige kokoppevirus kunne give livsvarig immunitet over for den dødelige koppevirus. Men tanken om at få et fremmed stof ridset eller sprøjtet ind i en rask krop virkede skræmmende, og denne skepsis har siden fulgt den udvikling af vacciner, der de seneste par århundreder har været anvendt til bekæmpelse af talrige alvorlige sygdomme. I en spændende og særdeles tankevækkende bog beskriver Jakob Bek-Thomsen, ph.d og lektor i idéhistorie ved Aarhus Universitet, og Rikke Alberg Peters, ph.d i idéhistorie og lektor ved HistorieLab, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, vaccinemodstandens historie med dens mange aspekter og samfundsmæssige betydning.

Anti-vaccinationsargumenterne har dels været sundhedsmæssige, især i form af frygten for bivirkninger, dels politiske centreret om individets frihed over for statsmagtens påbud. Den første politisk organiserede anti-vaccinationsbevægelse opstod i Storbritannien midt i 1800-tallet som reaktion på myndighedernes love, der muliggjorde bøder eller fængselsstraf til forældre, der ikke ville lade deres børn vaccinere mod kopper. I Danmark havde man grebet problemet mindre drastisk an, da den enevældige konge, Frederik 6., udstedte landets første vaccinationsforordning i 1810.

Loven pålagde ganske vist borgerne at blive vaccinerede, men indeholdt ikke tvang eller straffeforanstaltninger i undladelsestilfælde. Til gengæld var en gyldig vaccinationsattest forudsætning for skolegang, konfirmation, læreplads, militærtjeneste og giftermål.

Lægevidenskaben, der langt op i 1800-tallet var i vildrede med hensyn til de epidemiske sygdommes smitteveje, fik med bakteriologiens gennembrud, hvor især den tyske læge Robert Koch i 1880'erne var i front, bedre argumenter for vaccinationernes nødvendighed, uden at det dog kunne eliminere modstanden. Den danske vaccinationslov fra 1810 var blevet strammet i 1871, så vaccination nu var obligatorisk, og det var en tvangslov, der vakte en del modvilje og i foråret 1924 førte til stiftelsen af Landsforeningen mod Tvangsvaccination. Men udviklingen lod sig ikke standse, og i 1948 kom verdenssundhedsorganisationen WHO på banen med det formål at fremme sundhed og bekæmpe sygdom. Omfattende vaccinationskampagner og globale initiativer blev sat i værk mod sygdomme som polio. Men her løb man i USA ind i en af de værste farmaceutiske ulykker i landets historie. Det enorme behov for vacciner i 1950'erne medførte, at et af laboratorierne gik på kompromis med sikkerheden så 120.000 doser af farlig poliovirus blev indsprøjtet i raske børn, og 40.000 oplevede symptomer, nogle blev kronisk lammede og enkelte døde. Vaccinekampagnen mod polio blev den sidste store indsats i det 20. århundrede og gav fornyet brændstof til debatten om vaccinationernes nødvendighed og sikkerhed.

Den tog for alvor fart, da et af verdens mest prestigefyldte medicinske tidsskrifter, det engelske The Lancet i 1998 publicerede en artikel af lægen Andrew Wakefield, der tilsyneladende påviste en sammenhæng mellem MFR-vaccinen mod mæslinger, fåresyge og røde hunde og tilfælde af autisme. Både i Storbritannien og Danmark blev der sat spørgsmålstegn ved vaccins sikkerhed og mange fravalgte den. Artiklens videnskabelige grundlag blev efterfølgende udsat for stor kritik, og The Lancet trak den tilbage. Den kom også til at koste Andrew Wakefield hans autorisation som læge men ikke hans rolle som frontfigur for vaccinemodstandere. Et voksende antal vaccineskeptiske profilers udtalelser medførte en verdensomspændende frygt for bivirkninger, der i 2019 fik WHO til at sætte vaccineskepsis på listen over de 10 største trusler mod folkesundheden. Og det bidrager i høj grad til alvoren, at modstanden i det 21. århundrede er gået online, hvor den kan spredes og deles lynhurtigt.

Det har således ført til en lind strøm af konspirationsteorier, hvor manglen på konkrete beviser stort set ikke betyder noget, når skjulte planer med ondsindede hensigter tilsyneladende afsløres. Konspiratorerne fremstilles som så magtfulde og udspekulerede, at de nemt kan skjule sig for offentligheden. Det gælder fx Big Pharma teorien, hvor medicinalindustrien, WHO, statslige kontrolinstanser, politikere, videnskabsfolk, læger og forskere ifølge dens tilhængere har rottet sig sammen om at skjule vigtige informationer. Den danske befolkning som helhed har dog bevaret en relativ høj og stabil tillid til både sundhedsmyndighederne og videnskaben, og ifølge Sundhedsstyrelsens rapport fyldte de konspirationsteoretiske årsager til vaccinefravalg kun lidt, i modsætning til situationen i adskillige andre lande.

Coronapandemien blev en påmindelse om, at smitsomme virussygdomme også i dag kan være en alvorlig trussel mod vores velfærd og sundhed, og at en effektiv vaccinationsindsats kan begrænse risikoen for en katastrofal udvikling. Men den genoplivede også det vitale spørgsmål om borgernes ret til at sige fra over for tvangsindgreb, selv om smitsomme sygdomme ikke er en privatsag men et samfundsproblem. Som forfatterne konkluderer, tillader den demokratiske debat i Danmark, at der er plads til mange holdninger. Så selv når nogle er anti, er dialogen vigtig for vores allesammens sundhed, når den næste pandemi rammer. De to idéhistorikeres gennemgang af vaccinationsmodstanden giver et fremragende indblik i en problematik, der har eksisteret gennem de seneste 250 år og også vil være aktuel i fremtiden. De mange illustrationer supplerer teksten på bedste vis, og bogen kan varmt anbefales.

[Historie-online.dk, den 10. april 2024]

← [Forrige artikel](#)